

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY

Zygmunt Zieliński, *Kościół w Polsce 1944-2002*, Radom 2003, ss. 494.

Praca wybitnego znawcy dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych dziejów Kościoła, jest zwieńczeniem jego wieloletnich badań szczegółowych (udokumentowanych w bibliografii). W pięciu rozdziałach autor daje obraz głównych problemów przed jakimi stawał Kościół w Polsce w okresie po II wojnie światowej. Podział na rozdziały odpowiada klasycznej periodyzacji dziejów Polski w tym okresie: czasy stalinowskie, okres Gomułki, epoka gierkowska, okres „Solidarności” i stanu wojennego, III Rzeczpospolita. W narracji autor zwraca uwagę nie tylko na wydarzenia o charakterze politycznym, ale także na kontekst społeczny wydarzeń. Wiele uwagi poświęca analizie stanu religijności społeczeństwa i zachodzących w tym zakresie przemian. Synteza, zachowując w pełni naukowy charakter, napisana jest językiem przystępnym i ma charakter popularyzatorski. Prezentuje autorskie ujęcie omawianych problemów niekiedy odbiegając od powszechnie przyjętych interpretacji. Autor chętnie posługuje się cytatami źródłowymi, a bogata bibliografia zawiera najważniejsze opracowania dotyczące omawianych zagadnień.

Wojciech Sławiński, *Toruński synod generalny 1595 roku*, Warszawa 2002, ss. 325.

Autor omawia ostatni a zarazem największy synod trzech głównych Kościołów protestanckich w I Rzeczpospolitej. Podstawę badań stanowią zarówno źródła drukowane, jak też archiwalia polskie i niemieckie. Praca składa się z dwóch części. W pierwszej autor przedstawia tradycje zjazdów protestantów w Rzeczpospolitej wychodząc od Ugody Sandomierskiej. W części drugiej omawia przygotowania do synodu z 1595 r. i jego przebieg. Na szczególną uwagę zasługuje szeroko zaprezentowany aspekt współpracy synodu z przedstawicielami prawosławia. Publikacja ma ważny walor dokumentacyjny. W przypisach autor obficie cytuje fragmenty mniej znanych źródeł, a w aneksie zestawia listę uczestników synodu uwzględniając ich wyznanie i pochodzenie terytorialne.

Ludwik Piechnik, *Seminaria diecezjalne w Polsce prowadzone przez jezuitów od XVI do XVIII wieku*, Kraków 2001, ss. 284.

Publikacja jest szóstym tomem wydanym w serii „Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich”. Jej główną część stanowi dziesięć rozdziałów, w których autor omawia kolejne seminaria prowadzone przez Towarzystwo Jezusowe w Polsce. Rozdział wstępny został poświęcony omówieniu tła historycznego badanej działalności od soboru trydenckiego. Praca zawiera streszczenie w języku angielskim, indeks nazwisk, oraz zbiór ilustracji. Brak jest wykazu wykorzystanych źródeł i opracowań.

Klaus S c h a t z, *Sobory powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, tłum. J. Zakrzewski, Kraków 2002, ss. 359.

Praca profesora historii Kościoła z Frankfurtu nad Menem ma charakter popularny, w pewnej jednak mierze wypełnia lukę w polskojęzycznych publikacjach dotyczących zagadnienia soborów. W kolejnych rozdziałach autor omówił przebieg i główne osiągnięcia kolejnych soborów z watykańskim II włącznie. Temu ostatniemu zresztą poświęcił najwięcej uwagi. Skąpe przypisy rekompensuje wykaz źródeł i opracowań, głównie z historiografii niemieckiej.

Małgorzata M a c i s z e w s k a, *Klasztor bernardyński w społeczeństwie polskim 1453-1530*, Warszawa 2001, ss. 204.

Praca opiera się na podstawie źródłowej zgromadzonej w wyniku kwerendy w Archiwum Prowincji Bernardynów w Krakowie, uzupełnionej poszukiwaniami w innych archiwach kościelnych. Podzielona jest na trzy rozdziały. W pierwszym przedstawiono powstanie i rozwój wikarii bernardyńskiej. Na uwagę zasługują ustalenia dotyczące celów jakie bernardynom stawiali fundatorzy i protektorzy w Polsce. W rozdziale drugim omówiono fundacje bernardyńskie w Koronie i na Litwie. Rozdział trzeci poświęcono badaniom nad społecznym i terytorialnym pochodzeniem zakonników oraz drogami ich karier. W załącznikach umieszczono interesujące wykazy: miast siedzib bernardynów, pochodzenia geograficznego zakonników w poszczególnych klasztorach, wikariuszy i gwardianów. W metodzie autorka nawiązuje do osiągnięć historiografii francuskiej. Zwraca znaczną uwagę na społeczne uwarunkowania funkcjonowania bernardynów w Polsce na przełomie XV i XVI w.

oprac. ks. Grzegorz Bujak

Katalog inkunabułów Biblioteki Opactwa OO. Cystersów w Szczyrzycu, komentarz i opracowanie Jolanta M. M a r s z a l s k a, Kraków 2002, Tyniec, Wydawnictwo Benedyktynów, ss. 122 plus czarno-białe fotografie klasztoru w Szczyrzycu i 31 fotografii księgozbioru i biblioteki.

Autorka zaopatrzyła pracę wstępem, a następnie dokonała charakterystyki inkunabułów szczyrzyckich, po czym zamieściła streszczenie w języku angielskim i niemieckim. Katalog poprzedza wykaz skrótów. Katalog inkunabułów został

sporządzony według alfabetu, następnie został zamieszczony alfabetyczny indeks drukarzy i nakładców, indeks topo – typograficzny, indeks proveniencji; następnie konkordancje: numerów bibliograficznych i numerów katalogu, sygnatur centralnego katalogu inkunabułów w bibliotekach polskich i numerów katalogu, sygnatur bibliotecznych inkunabułów i numerów katalogu, sygnatur centralnego katalogu inkunabułów i numerów katalogu Kowalskiego, oraz wykaz sygnatur inkunabułów współczesnych z drukami XVI wieku. Cała praca została zaopatrzona w bogatą bibliografię rękopiśmienną, źródeł drukowanych i opracowań i spis ilustracji.

Jolanta M. Marszalska sporządziła Katalog inkunabułów szczyrzyckich według wszelkich zasad bibliograficznych. Jest on nieoceniony, dla badaczy zajmujących się kulturą cystersów, historią książki, duszpasterstwem i duchowością cystersów.

Świętokrzyski Słownik Biograficzny, tom 1 do 1795 roku, red. Jacek Wijaczka Kielce 2002, ss. 215, Agencja Reklamowo-Wydawnicza „JARD”, Kielce.

Środowisko młodych naukowców Akademii Świętokrzyskiej wydało Świętokrzyski Słownik Biograficzny, który jest przewidziany w trzech tomach. Tom pierwszy obejmuje okres przedrozbiorowy, drugi tom będzie zawierał sylwetki ludzi żyjących i działających w XIX wieku, zaś tom trzeci ukaże osoby żyjące i działające w regionie świętokrzyskim w XX wieku (bez jeszcze żyjących).

Tom pierwszy zawiera 218 biogramów, informujących o biegu życia, działalności i osiągnięciach osób, które odegrały istotną rolę w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym i kulturalnym regionu świętokrzyskiego w okresie przedrozbiorowym (do 1795 r.). Oprócz Polaków uwzględniono zasłużonych dla regionu świętokrzyskiego cudzoziemców (Włochów, Francuzów, Niemców, Szkotów, Lotaryńczyków i Węgrów).

Janusz D o r o b i s z, *Jakub Zadzik (1582-1642)*, Opole 2000, ss. 355, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Publikacja składa się z: wykazu skrótów, wstępu i następujących rozdziałów: I. Rodzina i młode lata, II. Sekretarz królewski, III. Sekretarz wielki koronny, IV. Biskup chełmiński, V. Pieczętarz koronny, VI. Biskup krakowski, VII. Kierunki aktywności gospodarczej. Dochody i wydatki biskupa, VIII. Choroba – śmierć – pogrzeb, publikację zamyka zakończenie, bibliografia, indeks osób, spis ilustracji i tabel i streszczenie w języku angielskim.

Niniejsza publikacja jest bardzo cenna i potrzebna, lecz szkoda, że autor pominął w niej działalność duszpasterską biskupa Zadzika, która była nieodłącznym elementem działalności biskupa w każdej diecezji (jest tylko ukazany jako polityk, gospodarz diecezji), brak również w niej indeksu miejscowości.

Jolanta G w i o Ź d z i k, *Biblioteka panien benedyktynek łacińskich we Lwowie (XVI-XVIII wiek)*, Katowice 2001, ss. 198, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Praca składa się ze: wstępu i pięciu rozdziałów: I. Zarys dziejów klasztoru p.w. Wszystkich Świętych od XVI do XVIII wieku, II. Wewnętrzne życie klasztoru, III. Dzieje i organizacja biblioteki, IV. Charakterystyka księgozbioru, V. Kultura odbioru, oraz zakończenia, aneksu w skład którego wchodzi tabela i ilustracje, źródeł i opracowań, indeksu osób i streszczenia w języku niemieckim i angielskim.

Dzieje kapitularne zakonnic świętej matki Brygitty konwentu grodzkiego, oprac. Małgorzata Borkowska OSB i Krzysztof Obremski, Toruń 2001, ss. 206, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Publikacja została zaopatrzona we wstęp historyczny – opracowany przez M. Borkowską, wstęp filologiczny – opracowany przez K. Obremskiego, wstęp do dziejów kapitulnych zakonnic świętej Brygitty konwentu grodzieńskiego. Zasadniczą treścią jest publikacja źródła „Dzieje kapitulne za przełożęństwa Najprzewielebniejszej w Bogu jejmości panny Teresy Chreptowiczówny, ksieni konwentu naszego”.

Dzieje to publikacja źródła dotyczącego klasztoru brygidek w Grodnie z drugiej połowy XVIII wieku.

Karolina T a r g o s z, *Piórem zakonnicy. Kronikarki w Polsce XVII w. o swoich zakonach i swoich czasach*, Kraków 2002, ss. 332.

Autorka podzieliła następująco swoją publikację na: wstęp, i cztery rozdziały: I. Reformatorki, fundatorki, zakonnice, II. Kobiety świeckie wokół klasztorów, III. Tułaczki i nieszczęścia czasów wojny, IV. Ucieczki i trwogi czasów moru, oraz zakończenia, przypisów, wykazu skrótów najważniejszych źródeł, wykazu tras wojennych tułaczek i indeksu.

Kroniki benedyktynek poznańskich, oprac. Małgorzata Borkowska, Wanda Krkucińska, Jacek Wiesiołowski, Poznań 2001, ss. 324, Wydawnictwo Miejskie.

Publikacja składa się z: od redakcji, podstawy źródła kroniki benedyktynek poznańskich, wstępu, kroniki benedyktynek poznańskich, przypisów, aneksu „Menologium, czyli księga zmarłych poznańskiego klasztoru benedyktynek (wydał J. Wiesiołowski) oraz indeksu osób.

Kronika benedyktynek poznańskich to źródło do dziejów tegoż klasztoru od początku XVII do początku XVIII wieku, z późniejszymi dopiskami, gdzie obok kroniki klasztoru wpisywano np. wydarzenia drugiej wojny północnej, a także sporządzony w 1780 r. opis wizytacji klasztoru.

oprac. Ryszard Skrzyniarz